

PEDAGÓGIAI PROGRAM

2024.

A nevelőtestület megköszöni mindazt a segítséget, amelyet nevelésfilozófiájának kialakításában Zilahi Józsefnétől és Stöckert Károlynétól, a Soproni Benedek Elek Óvóképző Főiskola tanáraitól a többéves együttműködés során kapott.

**„Óvodás korban magyar mivoltunk épületének
mintegy földalatti alapjait kell leraknunk.
Minél mélyebbre épül a fundamentum,
annál szilárdabb lesz az épület.”**

- Kodály Zoltán-

Az átdolgozott Pedagógiai Programot 2024. január 31-én a Szülői Közösség véleményezte, 2024. január 31-én a nevelőtestület egyhangúlag elfogadta, a főigazgató jóváhagyta. Az átdolgozás alapja a 2011. évi CXCV. törvény a Köznevelésről, és a 137/2018. (VII. 25.) Korm. rendelet Az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról szóló 363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet módosításáról.

Tartalomjegyzék

Bevezetés.....	5
I. Az óvoda adatai, bemutatása	6
II. Óvodaképünk, gyermekképünk	8
1. Alapelveink.....	8
2. A gyermekek esélyegyenlőségét szolgáló intézkedések	9
III. Az óvodai nevelés célja, feladatai	10
1. A fejlődés elvárható eredményei, jellemzői az óvodás kor végére	10
2. Kiemelt figyelmet igénylő gyermek	11
☐ Sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló nevelése – habilitációs, rehabilitációs tevékenységek	11
☐ Beilleszkedési, magatartási, tanulási problémával küzdő gyermekek	13
☐ A kiemelten tehetséges gyermek.....	13
3. Együttműködés a Vasvári Kisdedóvó Egyesülettel.....	14
☐ A halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek integrált nevelésének célja.....	14
4. Az egészséges életmód alakítása	15
IV. Érzelmi, erkölcsi és értékorientált közösségi nevelés.....	17
1. Szociális hátrányok enyhítését segítő tevékenységek	18
V. Verselés, mesélés	19
VI. Egészségfejlesztési program.....	20
1. Az egészséges életmód kialakítását szolgáló tevékenységeink.....	20
☐ Tanulás, az értelmi fejlesztés igénye.....	20
☐ Egészséges táplálkozás.....	21
☐ Mozgás	22
☐ Gondozási feladatok.....	24
VII. Higiénés szabályok kialakítása, betartatása.....	25
VIII. Szociális kapcsolatok erősítése	26
IX. Programunk tartalma.....	27
1. Tevékenységi formák	27
☐ Játék.....	27
☐ Verselés – mesélés	28
☐ Mozgás	29

☐	Ének-zene, énekes játékok, gyermektánc.....	31
☐	Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka – vizuális tevékenység.....	33
☐	A külső világ tevékeny megismerése, munka jellegű tevékenységek.....	34
2.	Az óvodapedagógus szerepe, feladatai a gyermeki tevékenységben	36
☐	Felzárkóztatás, hátránykompenzálás és tehetséggondozás	37
☐	Tehetséggondozás	39
3.	Az óvodai élet szervezése.....	39
☐	Napirend	40
☐	Tervezés	41
X.	Az óvoda kapcsolatai	42
1.	A család	42
2.	Bölesőde	44
3.	Az iskola.....	44
4.	A fenntartó.....	44
5.	Gyermekvédelmi kapcsolatok, tevékenység	45
6.	Egyéb kapcsolataink.....	45
XI.	Ünnepek, hagyományok	47
XII.	Ingyenes és térítéses programok	48
XIII.	A program megvalósításának feltételrendszere.....	49
1.	Személyi feltételek	49
2.	Tárgyi feltételek.....	49
☐	Csoportszoba	49
☐	Folyosó – öltöző	50
☐	Tornaszoba	50
☐	Udvar.....	50
XIV.	A program bevalásának rendszere	51
XV.	Záró rendelkezések.....	52
1.	A program hatálya	52
XVI.	A program nyilvánossága	53
XVII.	Legitimizációs	Hiba! A könyvjelző nem létezik.
XVIII.	Melléklet.....	55
1.	Felhasznált irodalom	55

XIX. Ajánlott szakirodalom.....	56
XX. A program végrehajtásához szükséges, a nevelőmunkát segítő eszközök és felszerelések jegyzéke.....	59
☐ Csoportszoba	59
☐ Folyosó	59
☐ Tornaszoba/szertár	60
☐ Udvar.....	60

Bevezetés

A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény 5. §-ának (2), illetve 26. §-ának (1) – (4) bekezdése rendelkezik a nevelési intézmények pedagógiai programjáról.

Ennek értelmében az óvodáknak az „Óvodai nevelés országos alapprogramja” szellemével megegyező helyi pedagógiai programot kell készíteni.

A 363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet rendelkezik az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról

Programunk alapja az OKI által minősített: ZILÁHI JÓZSEFNÉ - STÖCKERT KÁROLYNÉ - DR. RÁCSNÉ DR. FŐZŐ KLÁRA: Óvodai nevelés játékkal, mesével óvodai program, adaptálva helyi sajátosságainkhoz és kibővítve mozgásfejlesztő programunkkal.

I. Az óvoda adatai, bemutatása

Az intézmény alapító okirat szerinti elnevezése

Vasvári Ficáncoló Óvoda és Mocorgó Bölcsőde

- székhelye: Vasvár, Kossuth L. u. 2. 4 csoporttal
- telephely: Vasvár, Béke u. 11. 1 csoporttal

Az intézmény fenntartója

A Vasvári Város Önkormányzata 9800 Vasvár, Alkotmány u. 1. szám.

A gyermekek ellátását 9 óvónő (köztük egy intézményvezető), 5 dajka, 3 pedagógiai asszisztens, a fejlesztést logopédus, sajátos nevelési igényű gyermekek esetén szerződéses gyógypedagógus segíti.

Óvodánk tagja az Egészségesebb Óvodák Nemzeti Hálózatának.

Településünk Vas megye egyik gazdaságilag elmaradott, hátrányos helyzetű régiójában, a Vasi Hegyháton fekszik. A munkanélküliek aránya közepes, bár a munkahelyek száma nőtt. A hátrányos helyzetű gyermekek száma csökkent az elmúlt évekhez képest. Több gyermek küzd magatartási-, tanulási-, beilleszkedési vagy beszédzavarral.

Minden csoportunk vegyes életkorú, jelenleg a székhely és a tagóvodában együttesen 5 csoporttal működünk. Az őszi induló létszámok 20 fő fölött vannak; a folyamatos felvétellel májusra megközelítik és meghaladják a 25 főt.

Mindkét óvoda jó udvari adottságokkal rendelkezik: tágas tér, változatos domborzat, sok fa és fű. Az elmúlt években sok mozgásfejlesztő eszközt szabványosra cseréltünk; bővítésük további feladat.

2017-es tanévben a Béke utcai óvoda is átalakításra került, ahol jelenleg egy óvodai és két bölcsődei csoport működik.

Az 1989-es Óvodai Pedagógiai Program, valamint az alapprogram módosítása adta lehetőségekkel élve kereste nevelőtestületünk az óvodai nevelés megújításának útját. A kiemelt, általunk prioritást élvező területeken (gyermek- és játékpszichológia, mozgás, mese, ének, vizualitás) helyi továbbképzéseket szerveztünk elismert előadókkal. Ezek során

megvalósulhatott az óvónők elméleti-szakmai ismereteinek megerősítése, továbbfejlesztése az önálló, felelősségteljes alkotó munka megalapozása érdekében.

Óvodai programunk alkalmazása (Játékkal-mesével) 25 éve bebizonyította, hogy jól választottunk.

Óvodás korukat a maga teljességében élhetik meg a gyermekek. Munkánk eredményességét a munkatársi, szülői és fenntartói elégedettség-mérések is igazolják.

II. Óvodaképünk, gyermekképünk

A hagyományos falusi életközösséghez hasonlító, gyermekközpontú óvodát szeretnénk, amelyben az eltérő körülmények közül jött gyermekek **érzelmi biztonságban, meleg – elfogadó - derűs légkörben** élnek, amelynek megteremtése, szolgálata az óvoda valamennyi dolgozójának feladata.

Ennek alapja lehet az a **kölcsönös bizalom**, amely alapján a szülők már a beíratásnál óvodát, óvó nénit választhatnak a maximális létszám eléréséig.

1. Alapelveink

- **Keveset, lassan, jót, gyakran ismételve** az életkor és a gyermekek egyéni igényei alapján, a **követve vezetés** elvét betartva.
- **A szabadság és a korlátozás** kellő arányával biztonságot és bizalmat, elfogadást és védelmet nyújtunk a ránk bízott gyermekeknek, gondoskodjunk erkölcsi védelmükről.
- Óvodaképünkben **érték a látszólag haszontalan együttlét, elfoglaltság.**
- Valljuk, hogy ebben az életkorban sok minden elkezdődik, de semmi sem fejeződik be.
- Sokoldalú tapasztalatszerzés felkínálása, olyan tudatosan kialakított feltételrendszer segítségével – különösen a játék és a szabad mozgás területén – amely a gyermekek érdeklődésére, **szabad választására, aktivitására épít.**
- A testi fejlődést, az egészséges életmódot és a jó lelki állapotot egyaránt fontosnak tartjuk.
- A gyermekek életkori és egyéni sajátosságaiknak megfelelően a **lehető legteljesebben élhessék meg kisgyermekkorukat úgy**, hogy a lehető legtágabb értelemben tanulják az őket körülvevő valóságos és mesei (transzcendentális) világot és benne saját magukat.

„... egy egész életre tápláló emlékeket adó gyerekkoruk legyen.”

– írja VEKERDY TAMÁS.

2. A gyermekek esélyegyenlőségét szolgáló intézkedések

- **Minden gyermek feltétel nélküli elfogadása.** Személyiségük, képességeik, tehetségük kibontakoztatása – elsősorban a játékon keresztül közvetített, az életkornak megfelelő műveltség tartalmak eszközrendszerével.
- **Minden gyermeket megillet a neki megfelelő, sajátos bánásmód.**
- A követelményszint életkornak és egyéni képességeknek megfelelő módosítása.
- Fokozott **tolerancia, elfogadó magatartás** a halmozottan hátrányos helyzetű, a sajátos nevelési igényű, illetve beilleszkedési-, magatartási-, tanulási zavarral küzdő gyermekekkel, családokkal.
- Szociális hátrányok enyhítése
- A hátrányos megkülönböztetés minden formáját elutasítjuk. Intézményünkben nem szervezünk olyan programot, tevékenységet, nem kérünk olyan eszközöket, amelyek költségei a szülőknek aránytalanul nagy terhet jelentenének, és ezzel a gyermekek egy részét kizárnánk az azon való részvételből.
- Fontosnak tartjuk az:
  - esélyegyenlőséget, a hátrányt csökkentő pedagógiai attitűdöt,
  - a nemek társadalmi egyenlőségének támogatását,
  - a multikulturális gyermekek nevelését támogató szemléletet.

III. Az óvodai nevelés célja, feladatai

- A **család**, mint elsődleges nevelő közösség **erősítése**. A családdal együttműködve az elemi szokások és a szocializáció megalapozása, a gyermekek civilizálása, kulturális nevelése.
- A játék, a mese és a szabad mozgás középpontba állításával **oldódjanak szorongásaik**, aktívan cselekedve **erősödjék éntudatuk, jussanak az önállóság és egyéni képességeik minél magasabb szintjére, sajátítsák el és szeressék meg anyanyelvüket**.

Az egészségesen fejlődő gyermek belső érése, a családi és az óvodai nevelés eredményeként egyéni adottságaitól függően 6 – 7 éves korára eléri az iskolai élet megkezdéséhez szükséges fejlettséget; megéri az iskolai rendre, feladatokra.

1. A fejlődés elvárható eredményei, jellemzői az óvodás kor végére

- A test, a lélek, a szellem életkorra jellemző összhangja.
- Nagy- és finommozgások összerendezett, ügyes kivitelezése.
- Érzékelés, észlelés (elsősorban látási, hallási és tapintási észlelés, téri tájékozódás, testséma) differenciáltsága az iskolai tanuláshoz szükséges szinten.
- Magányosan, párban és csoportokban folyó elmélyült játékra való alkalmasság.
- Az akadályok leküzdésének, a problémák önálló, változatos megoldásának képessége.
- Kompromisszumkészség.
- Tág értelemben vett tanulási vágy és képesség; a világra való nyitottság.
- Elemi tájékozódás az emberi kapcsolatokban, térben, időben, ok-okozati összefüggésekben.
- Környezettudatos magatartás.
- Megjelenik a fogalmi gondolkodás, a szándékos figyelem.
- Önként vállalt szabályok betartása, az elkezdett cselekvés befejezése.
- A viselkedés érzelem- és indulatvezéreltsége csökken. Képes vágyai teljesülésének késleltetésére, az esetleges kudarcok elviselésére.
- Alkalmazkodóképesség, alapvető viselkedési normák követése.
- Érthető, helyzethez illő beszéd.

A **sajátos nevelési igényű gyermekeknél** ezek a kritériumok – speciális szakemberek bevonásával is – csak árnyaltan, részben valósulhatnak meg. Fontos, hogy képességeikhez mértén minél előbbre jussanak.

2. Kiemelt figyelmet igénylő gyermek

- ❖ *Sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló nevelése – habilitációs, rehabilitációs tevékenységek*
- ❖ *Beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézségekkel küzdő gyermekek*
- ❖ *A kiemelten tehetséges gyermek*

❖ *Sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló nevelése – habilitációs, rehabilitációs tevékenységek*

A **sajátos nevelési igényű gyermek** fejlesztése speciálisan képzett szakemberek közreműködésével történik, figyelembe véve a sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelvét is.

Az óvónő példát mutat. Elfogadja őt olyannak, amilyen. Elnyeri bizalmát, erősíti öntudatát. Bevonja a játékba, képességeihez mértén feladatokat ad neki. Elismeri teljesítményét, igyekezetét. Kedvező adottságaira épít. Mellé ül, kézen fogja, őt választja párjának.

Az elfogadó szemléletet úgy alakítjuk, hogy tartózkodunk azon viselkedésmintától, amely a sérült gyermekek különbözőségét hangsúlyozza.

Az óvónő a sajátos nevelési igényű gyermeket társai felé irányítja. Elmondja a csoportnak, hogy az emberek különbözőek, mindannyian mások vagyunk. Van, aki szépen énekel, vagy gyorsan fut, de mindenki mindent nem tudhat. Együtt, közösen többre vagyunk képesek. Mindenkinek kihangsúlyozza a jó tulajdonságait, a „más” gyermeknek is.

Szeretettel, türelemmel közeledünk a „más” gyermek felé is, a gyerekek ezt látják tőlünk, és megtanulják.

A nevelés hatására a sérülés arányában a sajátos nevelési igényű kisgyermeknél is ki kell alakulnia az alkalmazkodó készségnek, az akaraterőnek, az önállóságra törekvésnek, az együtt működésnek.

- Mindig annyi segítséget kapjon a gyermek, hogy önállóan tudjon cselekedni. Biztonságosan, egyéni képességeikhez mérten sajátítsák el a csoport és az óvoda szokásrendjét.
- Ismerjék meg az alapvető játékokat. Legyenek képesek rövid ideig átéléssel játszani. Válasszanak maguknak játékeszközt, használat után tegyék helyre. Tudjanak egyszerű építményt készíteni. A szerepjátékok elemei jelenjenek meg játéukban.
- Ismerjenek verseket, mondókákat, dalokat, szívesen hallgassanak mesét.
- Maguktól is kapcsolódjanak be az óvónő kezdeményezéseibe, a közös játékba, mozgásba, kézműves tevékenységekbe. A tanulási folyamatban közreműködő részvételüket biztosítjuk egyéni képességüknek és fejlődési ütemüknek megfelelően.
- Az integrált nevelés folyamatában a prevenció (megelőzés), a korrekció (javítás, korrigálás), és a kompenzáció (a kiesett funkciók mással való segítése) nevelési feladatainkat sérülés specifikusan, egyénre szabottan határozzuk meg minden gyermeki tevékenységben.
- A sajátos nevelési igényű gyermekek egyéni szükségleteihez igazodó különleges gondozási feladatok ellátása.
- A kommunikáció és elemi szociális viselkedés kialakítása, a viselkedésproblémák kezelése. Alakuljon ki bennük a társakkal szembeni segítőkészség, tudják megfogalmazni kéréseiket, kívánságaikat a környezetük felé.
- Fejlődésbeli elmaradások korrekciója, korai elemi készségek és kognitív funkciók kialakítása.

Fejlesztési területek:

- Szociális készségek fejlesztése, önbizalom erősítése.
- Nagymozgás – testséma.
- Téri észlelés – téri tájékozódás, jobb-baloldalúság, irányfejlesztés.
- Taktilis észlelés.
- Vizuo – motoros koordináció, szem – kéz, szem – láb, szem – kéz – láb, intermodális kódolás (látás, hallás, mozgás).
- Vizuális figyelem, érzékelés.
- Vizuális észlelés – látási megkülönböztető képesség, vizuális differenciálás, alak – állandóság, alak – háttér tagolása.

- Vizuális emlékezet – vizuális memória, vizuális szeriális emlékezetfejlesztés.
- Auditív verbális figyelem.
- Auditív észlelés – hallási megkülönböztető képesség, differenciálás.
- Verbális észlelés – beszédmotorika, grammatika, szókincs bővítése.
- Verbális – auditív emlékezet, auditív szeriális emlékezetfejlesztés.
- Finommozgás – grafomotorika.
- Nyelvi kifejezőképesség

❖ *Beilleszkedési, magatartási, tanulási problémával küzdő gyermekek*

Mozgással és játékban segítjük fejlődésüket. Az idegrendszer éretlensége következtében közvetlenül kialakuló magatartászavar jól kezelhető mozgásterápiával. A szabad játékban egész nap használatban lévő mozgásfejlesztő játékainkat: trambulín, tölcser, lépegetők, nagylabdák a gyermek ösztönösen, spontán használja. Érti, hogy jót tesz neki. Javítja közérzetét, segít a feszültség oldásában.

Nem ritka, hogy a gyermek nyugtalanságát egy még észre nem vett érzékszervi károsodás okozza, például enyhén nagyothalló. Beszédmegértési zavart okozhat a túl nagy orrmandula. Védőnővel, szülővel, logopédus-szakemberrel együttműködve próbáljuk megtalálni a probléma okát, amelynek hátterében érzelmi kiegyensúlyozatlanság is állhat. A nyugodt légkör, a türelmes, elfogadó magatartás, a szabad játék lehetősége segít a gyermeknek kiegyensúlyozottabbá válni. Változatos kézműves tevékenységek, a festés, mintázás, rajzolás, kézimunka lehetőségének egész napos biztosításával segítjük a gyermeket érzelmi, nyugtalansága feldolgozásában. Továbbá drámajátékok alkalmazásával. Fontosnak tartjuk, hogy a nyugtalan gyermekkel megszerettessük az irányított mozgást. A mindennapos testmozgásra, különösen Gergely Ildikó játékaival alapozunk.

❖ *A kiemelten tehetséges gyermek*

Az óvodai tehetségfejlesztés célkitűzése: felismerni a tehetséget és megjelenési formáit. Segíteni a gyermeket a továbbfejlődésben. Nem az a cél, hogy a gyermek korán kis „tudós” legyen, hanem hogy sokféle dolgot megismerve tudja későbbi érdeklődési irányait kialakítani. A tehetséges gyermek sajátos igényeihez mérten tág cselekvési szabadságot biztosítunk, kreativitást fejlesztő segítő eszközökkel, érdeklődő, közreműködő attitűddel. Sokféle, gazdag

tapasztalás mellett nyitott, különféle megoldási lehetőséggel rendelkező feladatot adunk. Célunk, hogy a gyermekek egészségesen, boldog gyermekkorukat megőrizve, gazdagítva, töretlenül fejlődjenek kiemelkedő területükön és személyiségjegyeikben egyaránt.

3. Együtműködés a Vasvári Kisdédóvó Egyesülettel

Az egyesület működési területén elősegíti a halmozottan hátrányos, veszélyeztetett kiemelt figyelmet igénylő gyerekek óvodai ellátásának feltétlen biztosítását, térítéses óvodai szolgáltatásokhoz való hozzájutását.

❖ *A halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek integrált nevelésének célja*

A társadalmi kohézió erősítése, a hátrányt szenvedők társadalmi integrációja.

Az esélyegyenlőség biztosítása terén a szegényebb családok gyermekeinél jelentkező kognitív hátrányok mérséklése. A szociális hátrányok kompenzálása.

A szociális hátrányok kompenzálása nem jelenti azt, hogy az óvoda átveszi, átveheti a család, a szociális ellátórendszer vagy épp az önkormányzat szerepét. E helyett mélyebb együttműködésre törekszik a többi szereplővel, a szülőkkel, a gyermekjóléti szolgálattal, védőnői hálózattal, a fenntartóval, az iskolával, a civil szervezetekkel és más intézményekkel. Az óvoda csak a nevelési, szocializációs folyamatot közvetlenül akadályozó tényezők felszámolása terén bír hatékony eszközökkel.

Meggyőződésünk, hogy a gyermeket körülvevő felnőttek legfontosabb dolga az egészséges környezet biztosítása, a szabad mozgás és a játék feltételeinek megteremtése, az odafordulás, rá figyelés, kérdéseire való válaszolás. Mindezek közvetetten segítik az iskolai beilleszkedéshez szükséges gyermeki személyiségvonások kialakulását, fejlődését.

Alapvető feladatunk a gyermekek testi és lelki szükségleteinek kielégítése, a test – lélek – szellem harmóniájának megteremtése.

JÓZSEF ATTILA gondolatával kifejezve:

„Ehess, ihass, ölelhess, alhass...”

A 3. életévét betöltött gyermek óvodába lépését követő hónapban megfigyeljük, „felmérjük” nagymozgásának, önállóságának, beszédállapotának, gondolkodási műveleteinek szintjét. Fejlődését folyamatosan nyomon követjük, azt az alábbi feladatokkal és tevékenységekkel, keretek között segítjük.

4. Az egészséges életmód alakítása

- A **testi szükségletek** késleltetés, agyonszabályozás nélküli **kielégítése elsődleges**.
- Vizet inni, WC-re menni, szabadon mozogni mindig lehet. Enni és pihenni az egyéni igények, és a legszükségesebb csoportnormák figyelembevételével kell és lehet.
- A gyermek kedve, igénye szerinti **szabad mozgást** (lehetőség szerint az udvaron) a gyermek alapvető mentálhigiénés szükségletének tartjuk. Fontos a feltételek tudatos megteremtése, amelyek a mozgás belső motiváltságát erősítik, legfőképpen az egyensúlyérzék, a belső ritmus kialakításában.
- Az egészséges életmód, az egészségmegőrzés szokásainak megalapozása, a belsővé válás elősegítése.
- A testi fejlődéshez szükséges egészséges és biztonságos környezet kialakítása.
- A gyermekek testi épségének, egészségének megóvása, az ehhez szükséges – életkornak megfelelő – ismeretek átadása, szabályok betartatása.
- Az ép testben ép lélek elve alapján fontosnak tartjuk a mentális egészség védelmét.
- Eljuttatjuk gyermekeinket az egymás mellett való békés tevékenyedéstől az együtt való tevékenykedésig (alkalmazkodó és kooperációs készség kialakítása).
- Elősegítjük önálló, helyzetmegoldó-, konfliktuskezelő-, döntésképeség kialakulását, eleinte a felnőtt közreműködésével, majd nélküle
- Fejlesztjük kommunikációs és metakommunikációs képességeiket.
- Képesé tesszük őket a szép és csúnya, a jó és rossz megkülönböztetésére.
- Tudjanak örülni saját és mások sikerének. Különösen a sajátos nevelést igénylő gyermekek tekintetében. A sikerek elérése érdekében szakemberek bevonása is szükséges.
- A napirendben elegendő időt biztosítunk az egyes tevékenységekre, hogy elkerüljük a nyugtalanságot, feszültséget keltő siettetést, kapkodást.
- El kell érünk, hogy a gyerekek érezzék, az óvónők és a gyerekek várják őket, ezáltal örömmel járjanak óvodába.

- Kialakítjuk a békés egymás mellett való játszás szokásait és az egymás iránti érdeklődést.
- Megmutatjuk és kérjük az egymással való kommunikálás udvarias formáit (üdvözlés, elköszönés, kérem, köszönöm, légy szíves).
- Erősítjük a csoporthoz való tartozás érzését. Az egymáshoz való alkalmazkodás, az egymással való kommunikálás és a konfliktusmegoldás udvarias módjait gyakoroltatjuk.
- A nehezen szocializálható, lassabban fejlődő, alacsonyabb fejlettségi szinten álló, érzékszervi vagy mozgássérült, hátrányos helyzetű, halmozottan hátrányos helyzetű, az elhanyagolt, valamint a kiemelkedő képességű gyermekek nevelése speciális ismereteket, sajátos törődést igényel, szükség esetén megfelelő szakemberek (pszichológus, logopédus vagy más gyógypedagógus, konduktor stb.) közreműködésével.
- Törekszünk arra, hogy az óvoda egyszerre segítse a gyermek szociális érzékenységének fejlődését és éntudatának alakulását, és engedjen teret önkifejező, önértékesítő, „én értékesítő” törekvéseinek.
- Az óvodánk lehetőséget teremt arra, hogy a gyermek kielégítse természetes társas szükségleteit.

IV. Érzelmi, erkölcsi és értékorientált közösségi nevelés

Az óvodáskorú gyermek viselkedését érzelmei vezérik, ezért fontos az **érzelmi biztonságra épülő szeretetkapcsolat** a felnőttek (nem csak óvónők) és a gyermekek között.

KODÁLY ZOLTÁN gondolatával azonosulunk, amely szerint az érzelemmel átélt világból lesz az értelemmel felfogott világ.

- Fontos, hogy az óvoda derűs – nyugodt – elfogadó légköre **oldja szorongásaikat, erősítse énképüket, segítse erkölcsi tulajdonságaik** (együttérzés, segítőkészség, türelem, figyelmesség), **akarataik** (ezen belül: önállóság, önfegyelem, kitartás, feladattudat, szabálytudat) **fejlődését**; életkoruknak megfelelő **szokás-és normarendszer** kialakulását.
- A hátrányos helyzetű, a sajátos igényű vagy különböző zavarokkal küzdő gyermekek másságának elfogadása, elfogadtatása.

Óvodai szocializációjuk szempontjából elsődleges és modellértékű **az óvodában dolgozó felnőttek példája**. Az integrált nevelés ugyanakkor olyan szocializációs lehetőségeket, érzelmi többletet nyújt, amely mindenkit egyaránt gazdagít.

- **A játék, a mindennapos mesélés, az ének** az érzelmek megélésének, gazdagításának, alapvető erkölcsi szokások, értékek megismerésének és a szocializációnak legfontosabb eszközei.

Olyan lehetőségek, amelyek ebben az életkorban természetes módon, „magától értetődően” hatnak.

- **A közösségben átélt élmények** – amelyek az ünnepekre való készülődés időszakában felerősödnek – a gyermekek érzelmi életét, akaratit és erkölcsi tulajdonságaikat erősítik, megalapozásukat segítik.

Az egyes csoportoknak a közös óvodai hagyományokon túli saját szokásai, a szülőkkel megbeszélte, együtt kialakított tevékenységei, programjai felkészítik a gyermekeket a későbbi tudatos közösségi életre.

1. Szociális hátrányok enyhítését segítő tevékenységek

Szociális hátrányú gyermek

- Halmozottan hátrányos helyzetű
- Egyedülálló szülő által nevelt
- Aki jogosult a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre

Feladataink

- Megállapítani, hogy képességei kibontakozásában elsősorban mi akadályozza.
- Meghatározni a lemaradás mértékét, minőségét, majd megkezdeni a felzárkóztatást.

A szociális hátrányok enyhítését óvodánkban az alábbi tevékenységek szolgálják

- Egészségfejlesztési program, gondozási tevékenységek.
- A szülői közösség és a nevelőtestület segítségnyújtása a rászorulóknak, amely lehet tárgyi, szociális vagy anyagi jellegű.

V. Verselés, mesélés

- Mindkét nevelési terület áthatja az egész óvodai életet; valamennyi tevékenységi formába beilleszkednek.
- Az óvoda az eleven szóbeliség terepe, ahol a szeretetteljes bánásmódhoz a **beszédes léggör** is hozzátartozik.
- Az óvónő állandó beszédkapcsolatban van a gyermekekkel: meghallgat – beszél – mintát ad az utánzásra.
- A természetes beszédhelyzetek mellett a versek és mesék szövege egy magasabb nyelvi minőséget képvisel – nyelvi hatásuk feltétele a beszédes nevelői léggör.
- A **kommunikációs készség** fejlesztésében fontosnak tartjuk a szóbeliségen kívüli, a mozgásos, testi kommunikációra épített verbalitást is.
- Az értelmi nevelés a gyermek **kíváncsiságára alapozott, tágra értelmezett tanulás**. Kitétetett módja ebben az életkorban az **utánzás**, a felnőtt és a társ (nagyobb társ) mintájának követése spontán helyzetekben. Fontos alapja a felnőtt és a gyermek közötti szoros érzelmi kapcsolat. A gyermek a környezetével való minden kapcsolatteremtésben tanul.

„A tanulás létezési mód, ami elkísér a születéstől a koporsóig”

– írja NAGY JÓZSEF.

- Nem cselekvésre kényszerítünk, hanem **cselekvési alkalmakat hozunk létre**. Tiszteletben tartjuk, ha valaki „csak” szemlélődik. Az **érési folyamatot szolgálni**, és nem erőltetni kívánjuk.
- **Gyakori próbálkozási, sok ismétlési lehetőség, tapasztalatszerzési alkalom** megteremtésével tanítjuk a gyermekeket, alakítjuk gondolkodási sémáikat, ismereteik rendszerét, problémamegoldó gondolkodásukat. Figyelembe vesszük, hogy az óvodás kort a nem tudatos tanulástól a tudatos tanulás felé való haladás jellemzi.
- A tanuláshoz KONFUCIUS gondolatát választottuk mottónkul:

„Mondd, és én elfelejtem.

Mutasd meg, és én eszembe vésem.

Hadd, hogy tegyem és én megértem.”

VI. Egészségfejlesztési program

Az egészségnevelés az óvoda megalapozó jellegű, immanens, minden nevelési mozzanatban jelenlevő feladata. Az egészség a testi, fizikai, a szellemi, pszichikus, és a társas-társadalmi, szociális jólét állapota.

Az óvodai nevelési program általános nevelési feltételei közé az alábbi egészségfejlesztő tevékenységek sorolandók:

- A lelki egészség: érzelmi biztonság nyújtása, értelmi fejlesztés. Optimális környezet biztosítása.
- A testi egészség: edzés és mozgás-fejlesztés, egészséges táplálkozás, gondozás, ápolás.
- A szociális kapcsolatok harmóniája.
- Egészségvédő szokások kialakítása.
- A gyermek természetes mozgáskedvének fenntartása, a mozgás megszerettetése.
A harmonikus, összerendezett mozgás fejlődésének elősegítése.
- A napi életritmus kialakítása.

A gyermekek figyelmét felhívjuk biztonságuk, testi épségük megőrzése érdekében a balesetvédelem szempontjából fontos szabályokra, melyeket az óvodai csoportnaplóban rögzítünk.

1. Az egészséges életmód kialakítását szolgáló tevékenységeink

- Lovaglás, kirándulások
- Gyümölcs-, és Zöldségnapok
- Mindennapos mozgás
- Mozgásfejlesztő eszközök egész napos spontán használata
- Kneipp-séták
- Vízrel ismerkedés

❖ *Tanulás, az értelmi fejlesztés igénye*

Az **értelmi nevelés feladatait** az Alapprogram a kisgyermek **ismereteinek fejlesztésében** jelöli ki. A program értelemszerűen azt is tartalmazza, hogy a kisgyermeknek **egyre több**

ismeretet kell megszereznie és rendszereznie szervezetének működéséről, az egészségvédelem alapkérdéseiről (pl. kórokozó, fertőzés, betegség, táplálkozás, aktív mozgás és pihenés, az érzékszervek higiénéje és védelme stb.).

Az óvoda az egészségfejlesztő ismereteknek csupán egy részét közvetíti. A gyermek már előzetesen jelentős mennyiségű egészségvédő ismeretet hoz magával a családjából, amit az óvoda megerősít. Ezekhez az ismeretekhez kapcsolódnak azok az egészség-védő, egészségfejlesztő biológiai ismeretek, amelyeket a gyermek értelmi szintjéhez mérten **az óvodában szerez meg**, illetve rendszerez (ilyen pl. a szívverés megfigyelése, a légzés szaporasága). Az egészség-védelmi ismeretközlés lehetősége kiterjed az óvodai foglalkozások mellett a szabadidő más lehetőségeire is, így a játéokra, a "kísérletezésekre", megfigyelésekre, a sétákra, kirándulásokra.

❖ *Egészséges táplálkozás*

A növekedés és a fejlődés egyik legfontosabb előfeltétele az egészséges táplálkozás.

Az egészséges táplálkozáshoz a gyermekeknek az 5 alapélelmiszer-csoport mindegyik tagjából kell naponta fogyasztani. Az alapélelmiszerek csoportjai:

- Kenyér, pékáru, tésztaféle, rizs
- Zöldség, gyümölcs
- Hal, hús, tojás,
- Tej és tejtermék
- Olaj, margarin, vaj, zsír

Boltos, piacos és családjátékokban ismertetjük meg a gyermekeket az alapélelmiszerekkel.

Folyamatos tízóraiztatás esetén is szükség van az étkezések közötti két és fél, háromórás időközre, hogy a gyermek gyomra a következő étkezés időpontjáig kiürülhessen.

Az ebédeltetés közösen kezdődik minden csoportban. A szülők közreműködésével minden nap kapnak friss gyümölcsöt az óvodában.

Megismertetjük a gyerekeket a zöldségek, gyümölcsök ízével. Hetenként gyümölcsnapot tartunk, megismerkedünk évszakonként a zöldségekkel.

Beszélgetünk a tejtermékek jelentőségéről, miért is fontos az emberi szervezet számára, kiemelve a csontok, és a fogak egészségét. Megtanítjuk a helyes fogápolást.

A kiválasztó szervek megfelelő működése érdekében a gyermekeknek folyadékot állandóan biztosítunk a csoportszobában és az udvaron egyaránt.

❖ *Mozgás*

Mindennapos mozgás:

A sokoldalú mozgás egész óvodai életünket átszövi. Mozgásfejlesztő eszközeink spontán használata egész nap folyamán biztosított gyermekeink számára. Mindennapos mozgással és irányított udvari szabályjátékokkal egészítjük ki az egész napos szabad mozgást.

Nagy gondot fordítunk arra, hogy gyermekeink mozgástevékenysége jó hangulatú legyen, hogy a gyermekek természetes mozgáskedvének kellő teret és időt biztosítsunk.

Mozgásra inspiráló biztonságos környezet kialakítására törekedtünk az udvaron és az óvodaépületen belül egyaránt.

A gyermek egészséges életmódra neveléséhez elengedhetetlen a levegőn való tartózkodás. Különösen érvényes ez a mozgásos játékokra és a szabad mozgásra. Napirendben rögzítettük a levegőn való tartózkodás idejét, ekkor a gyermekek irányított, illetve spontán mozgástevékenységet végeznek.

Gondot fordítunk a csoportszoba megfelelő szellőztetésére is, különös tekintettel a játék és a pihenés idejére is.

A mindennapi mozgás tudatos, tervszerű alkalmazása elősegíti a gyermek testi képességeinek, mozgásának fejlődését, kedvező hatással van az idegrendszerre, a légző- és keringési szervekre, fokozza a gyermek jó közérzetét.

Megfelelő gyakorlatokkal a helyes testtartás kialakítását és a testtartási hibák megelőzését is szolgálja, hozzájárul a gyermekek egészségéhez. Megalapozza azt az igényt, hogy minden nap, rendszeresen mozogni jó és szükséges.

A gyermekeknek minden nap lehetőséget biztosítunk 10-15 perces szervezett mozgásban való részvételre. Időpontját az óvónő szabadon választja meg a rugalmas napirend keretei között.

Lehetőleg a szabad levegőn, az udvaron végezzük a játékos mozgást, ügyelve arra is, hogy a gyerekek öltözéke megfelelő legyen erre a célra.

A mindennapi mozgás középpontjában a sok mozgással járó játék áll.

A mindennapos szervezett mozgás tartalma:

- Futó játékok
- Szerepes fogó játékok
- Játékos utánzó gyakorlatok
- Ugró-, szökdelő játékok
- Szabályjátékok

A mozgásos játék kiválasztásának szempontja mindig az a hatás, amit el szeretnénk érni a játék során.

A mozgásos játékok fejlesztik:

- Szabálytudatot
- Téri tájékozódást
- Testsémát, oldaliságot
- Figyelmet
- Gyorsaságot
- Állóképességet
- Egyensúlyérzékelt
- Tempóérzékelt
- Erőnléteket
- Alkalmazkodóképességet
- Kreatív gondolkodást

Fontos feladatunknak tartjuk, hogy a mindennapi mozgás járuljon hozzá a mozgás megszerettetéséhez. Ehhez az szükséges, hogy az óvónő élénk, vidám hangulatot teremtsen és maga is örömet lelje a közös játékban.

Mozgásos játékaink főbb szakirodalmi forrásai:

- GERGELY ILDIKÓ: Sokmozgásos testnevelési játékok: módszertani füzet óvodapedagógusoknak (Mit? Miért? Hogyan?). REDACT 2000. Bt., Budapest, 2000.
- KELEMEN MARIANNE, KARLÓCAINÉ: Kisgyermekek játékoskönyve Medicina Könyvkiadó, Budapest, 1976.

❖ *Gondozási feladatok*

A gondozás az óvodai nevelésben nagyon fontos szerepet tölt be. A kisgyermek alapvető szükségleteinek kielégítését jelenti, hozzájárul egészségünk megőrzéséhez, jó közérzetünk kialakításához.

A testápolási szokások megalapozásához, a testápolási szerek rendeltetésszerű használatának elsajátításához szükség van az óvónő és a gyermek közötti bensőséges kapcsolatra.

Különösen védjük a gyermekek érzékszerveit. Ápolásukhoz tiszta eszközöket, nyugodt feltételeket teremtünk.

Különös gondot fordítunk arra, hogy a gyermek ruházata megfelelő legyen a különböző tevékenységek során. Az udvari levegőzésnél, a csoportszobában, a mindennapos mozgás során és pihenéskor. A pihenéshez megfelelő feltételeket biztosítunk. Legfontosabb a nyugodt légkör biztosítása. A csoportszobát kiszellőztetjük. A gyermekek pihenését segíti, ha maguk mellé vehetik kedvenc játékukat, személyes tárgyukat. Balesetvédelmi okokból ügyelünk arra, hogy az ágyba vitt játék puha és kellő méretű legyen. Ne szúrja meg a gyereket pihenés közben, véletlenül se kerülhessen a gyermek fülébe, orrába és ne akadjon meg a torkán.

VII. Higiénés szabályok kialakítása, betartatása

- WC papír megfelelő használata / főleg lányoknál /
- WC -n egy gyermek legyen egyszerre
- Folyékony szappannal való kézmosás
- Körömkefe igénybevétele szennyező tevékenység után
- Saját fésű, fogmosó felszerelés használata
- Megfelelő orrfúvási technika elsajátíttatása
- A szülő ösztönzése tiszta, megfelelő méretű ruházat biztosítására
- Váltóruha biztosítása
- A haj rendszeres gondozása
- Megfelelő tisztaságú ivóvíz biztosítása
- A textíliák szükség szerinti cseréje
- Fertőzések, egyszerűbb rendellenességek megelőzése
- A szezonális fertőző betegségekre való felkészülés: szellőztetés, fertőtlenítés
- Zsebkeendő beszerzése
- Egyéni eszközök biztosítása
- Beteg gyermek elkülönítése

VIII. Szociális kapcsolatok erősítése

„A társas fejlődés egyik oldala a szocializáció – az a folyamat, amelyben a gyerekek társadalmuk normáit, értékeit és ismereteit sajátítják el. A társas fejlődés másik oldala a személyiségalakulás – az az út, amelyen minden egyes gyermeknek kialakul saját egyéni érzésvilága és viselkedése...”

(COLE)

A személyiségfejlődésben az első éveket követően fokozatosan nő az intézményes nevelés szerepe. Az óvodai gyerekközösségben elérhető legfőbb eredmény, hogy a gyerekek jól érezzék magukat. Törekszünk elérni, hogy a gyerekek figyeljenek egymásra, segítsék egymást, érdeklődés alakuljon ki bennük társaik iránt. Ez elengedhetetlen feltétele a jó, együttműködő légkör kialakulásának. Huzamosabb hiányzás esetén a csoport tagjai tudatják a távollévő gyerekekkel, hogy hiányzik és gondolnak rá. A gyerekek közötti kapcsolatokat életkoruk, korábbi környezetük, egyéni sajátosságaik nagymértékben befolyásolják. Az együtt megélt élmények rokonszenvet ébresztenek egymás iránt. A gyerekek közötti kapcsolatok alakulását nem erőltetjük, de a perifériára szorult gyerekeket különös gonddal próbáljuk bevonni a csoport életébe.

IX. Programunk tartalma

1. Tevékenységi formák

❖ *Játék*

A játék a kisgyermekkor legfontosabb tevékenysége. Az **óvodás elemi pszichikus szükséglete**, elsődleges életkategóriája, az egészséges személyiségfejlődés feltétele.

A játék **örömforrás**, mert

- Önkéntes és szabad
- Önmagáért való (a vele járó élményekért, érzésekért)
- Valóságyszerű, de nem valóságos („mondjuk azt; tegyük úgy”)
- A valóság tér- és időbeli korlátai nem érvényesek
- Megfelel az életkori sajátosságoknak, a gyermek komplex látásmódjának (minden mindennel összefügghet, mindenből minden lehet)
- A valóság és a fantázia közötti szabad próbálkozások és asszociációk színtere
- Sajátos gyermeki rendje van (a berendezés, az eszközök alakíthatóak; nem gátolják merev szabályok)

A gyermek a **játékban tanulja az őt körülvevő világot és benne saját magát**, élményei **belső tudássá** válnak, **kompetenciára** (önmagával és a környezetével való célszerű bánásmód képességére) tesz szert.

Tapasztalatokat szerez, ügyesedik, fejlődik önállósága, kezdeményezőkézsége, aktivitása. Intimitást, közeledést - távolodást, feszültségtűrést gyakorol és tanul. A játékban való tanulás természetes hozama viselkedésének, társas kapcsolatainak, képzeletének, érzelmeinek, helyzethez illő beszédmódjának fejlődése.

Feltétele a gyermekkel együtt élő, megengedő, támogató, lehetőségeket és korlátokat egyaránt kínáló felnőtt tudatos jelenléte, odafigyelése.

A **közös játék** élménytöbbletet, kölcsönös utánpótlást, modellkövetést jelent, ugyanakkor egyenlő a közös fantáziálással is. A gyermek számára a társakkal folytatott közös játék **szükséglet és lehetőség** is egyben. PIAGET szerint feltételezi az egocentrizmus bomlását.

Pedagógiaileg egyaránt értékesnek tartjuk a magányos, páros, kisebb vagy nagyobb csoportokban zajló játékot.

A játék valamennyi tevékenységformát magába foglalhatja, ami ebben az életkorban érdekes lehet. A dalok, versek, mondókák, rajzok, kézimunkák segíthetik a játék érzelmi, képzeleti átélését. Általuk a felnőtt saját „tudásanyagával” gazdagíthatja a játékot, építheti a gyermeki műveltséget is – a szabad játék elsődlegességének tiszteletben tartásával.

Az óvodáskor igazi játéka a **szimbolikus játék**, amely a rajzzal és a spontán mozgással együtt az óvodás gyermek legfőbb önkifejezési módja. Megértéséhez elengedhetetlen az óvónő szimbólumértő képessége. A mozgásos-, énekes-, építő-, konstruáló-, dráma- és szabályjátékok, a dramatizálás és a bábozás ezeket kiegészítve, színesítve alkotják a játék egészét.

Fontos, hogy a gyermeknek **hosszú, egybefüggő ideje legyen a játékra**, hogy a játékfolyamat kibontakozhasson.

Helye az egész csoportszoba, amely átrendezhető a játék céljainak megfelelően. Lehetőséget nyújt „elbujásra” és nagyobb teret igénylő játékokra egyaránt. Meghatározott szabályok betartásával játszhatnak a gyermekek az öltözőben és a folyosón is.

Óvodánkban az **udvar** is a játék fontos színtere. A tudatosan kialakított, spontán kezdeményezésre ösztönző feltételrendszer mellett az óvónők eltervezett rend szerint „kínálnak” énekes és mozgásos játéklehetőségeket.

Az óvónő **követve vezető magatartása** a játékban is meghatározó szemléletmód. Elsődleges feladata a feltételek, lehetőségek megteremtése. Hagyja, hogy a kisgyermek eredetisége szabadon fejlődjék; ugyanakkor, ha szükséges segítő, játszótárs vagy utánozható minta.

Alkalmanként az óvónő is kezdeményez szimbolikus játékot, a gyermekeknek felnőtt iránti természetes érdeklődésére építve, a játéktémák szélesítése, gazdagítása céljából.

A **munka jellegű tevékenységeket** a játék, a mindennapok természetes részének, önkéntes, örömteli tevékenységeknek tekintjük. Ebben az életkorban a munka a gyermek számára csak akkor magától értetődő, ha játékba ágyazott.

❖ *Verselés – mesélés*

Az óvodáskor legfontosabb átörökítendő népi hagyománya a **mondókázás**. Rendkívül fontos, hogy a mondókák, népi gyermekversek, tréfás szólások, rigmusok a különféle **tevékenységek természetes részévé váljanak**, mert egyrészt **ősi műveltséget közvetítenek**, másrészt **felnőtt és gyermek kapcsolatát, érzelmi összhangját erősítik**.

Általuk ritmus – játék – beszéd – mozgás – érzelem egy tevékenységben valósul meg. Mindezek együtt segítik a belső ritmus kialakulását, beszédre készítetnek. Sok mondóka eleve mozgásos játék, de a gyermekek „kiugráthatják” trambulínon, kísérhetik tapsal, ritmushangszerekkel is. Kiemelkedő szerepet kapnak az őszi befogadási időszakban, de kell, hogy legyen az óvónő tarsolyában a legkülönbözőbb helyzetekre egy-egy.

A **verselés** megkedveltetésének alapja ritmusa, zeneisége és hangulata. A vers játék a nyelvvel, az érdekesen, szépen hangzó beszéddel. A nagy magyar költők versei egy-egy alkalmas helyzetben fokozzák a játék illúzióját, a hangulatot. A verseket mondjuk, és nem tanítjuk. A **mesélés** - hallgató és mesélő (gyermek és óvónő) közös élménye, kölcsönös egymásra figyelés, amelyhez elengedhetetlen a könyv nélküli szövegtudás, a fejből mondás. Könyvből csak alkalmanként, ritkán – pihenés előtt mesélünk. A mese anyagát mindenekelőtt a magyar népmesekincsből választjuk, amelyet kiegészíthetnek klasszikus és kortárs magyar írók gyermekeknek szóló művei.

Alkalmanként – az őszi időszakban gyakrabban – mondhatunk saját magunk által kitalált kis történeteket, a gyermek életéhez, hétköznapjaihoz kapcsolódóan.

A **mindennapos mesélés, mondókázás, verselés** a kisgyermek mentális higiéniájának elmaradhatatlan eleme. A mese az óvodai élet állandóan zajos, nyüzsgő közegében a csend szigete, a mindennapok ünnepélyessé kidolgozott hagyománya.

Délelőtt heti 2 alkalommal, pihenés előtt minden nap mesélünk a gyermeknek. A mesélés „szertartása” a csoport hagyomány része. Fontos, hogy mindkét óvónőnek egyaránt meglegyen a saját „repertoárja”, amelyben minden hónapban szerepel legalább egy, az évkörnek megfelelő mese.

❖ *Mozgás*

A kisgyermek **lételeme**, alapvető szükséglete. Meghatározó formája ebben az életkorban a **szabad mozgás**.

Alapvető feladatunk a gyermekek egyensúlyérzetének, belső ritmusérzékének kialakítása, fejlesztése. Rendkívül fontos, hogy a **gyermek egyéni fejlődésének útját járhasa be**. Ezért olyan **feltételrendszert** kell kialakítanunk, amelynek kínálatából belső szükséglete, motívumai szerint választhat, azt számtalanszor gyakorolhatja, ismételheti. A sokféle mozgásra serkentő eszköz már önmagában is ösztönöz, segíti sokoldalú mozgástapasztalatok megszerzését, mozgáskreativitásuk kibontakozását.

A természetes mozgások, a testi képességek fejlesztése, az egymásra figyelés segítik a harmonikus, összerendezett mozgás kialakulását.

Elsődleges a nagymozgások fejlesztése, majd erre épülnek a finommozgások.

A későbbi fejlesztés a mozgáson keresztül szerzett ismeretanyagra, a megszerzett erőre és a személyes biztonságra, önbizalomra épül. **A mozgás transzferhatása** a személyiségfejlődés minden területén érvényesül.

A **szabad mozgás** az énerősítés fontos és szerves része. A szabad mozgás **legfőbb terepe az udvar**, hiszen a szabad levegőn végzett mozgás még hatékonyabb.

Az elsősorban természetes anyagokból készült eszközök a nagymozgások, a szem – kéz, szem – láb koordináció, a téri tájékozódás fejlesztését, különböző mozgássorozatok elvégzését teszik lehetővé. Az eltérő fejlődési ütemű gyermekek mindegyike megtalálja a szintjének megfelelő fokozatot, illetve emellett a „kihívást” is.

Fontosnak tartjuk, hogy az udvaron is sokféle kiegészítő eszköz álljon a gyermekek rendelkezésére. Az eszközök jegyzékét programunk II. számú melléklete tartalmazza.

Az óvoda udvarát nem osztjuk csoportokhoz kötődő részekre, így a gyermekek szabadon használhatják a változatos domborzatú, sokféle lehetőséget biztosító viszonylag nagy területet. Fontos feltétele ennek, hogy – a hagyományos falusi életrendnek megfelelően – minden felnőtt minden gyermekre ügyel.

A csoportszobában, a folyosón és az öltözőben is megteremtjük a feltételeit annak, hogy a gyermekek mozoghassanak, mozgásigényüket kielégíthessék. Az ehhez közösen felállított szabályok betartatása önfegyelmük, szabálytudatuk fejlesztésére is kiválóan alkalmas.

A szervezett mozgások alapelvei

- Az életkornak és nemnek megfelelő terhelés, az egyéni szükségletek és képességek figyelembe vétele.
- A szervezeti keretek, foglalkoztatási formák a sokoldalú tapasztalatszerzést segítsék elő.
- A gimnasztikai gyakorlatokhoz mindig használjunk kézi szert.
- A foglalkozások a **természetes mozgások** (járás, futás, kúszás, mászás, csúszás, gurulás, szökdelés, ugrás, dobás) különféle változataival való ismerkedésre, azok gyakorlására épüljenek.
- Játékos hangulatot, oldott légkört biztosítsunk.

A gyermekeknek minden nap lehetőséget biztosítunk 10 – 15 perces szervezett mozgásban való részvételre. Ennek időpontját az óvónő szabadon választja meg a rugalmas napirend keretei között. Egy, a heti rendben rögzített napon hosszabb, az óvónő által tervszerűen felépített szervezett mozgásra kerül sor. Ezek az alkalmak a közös együtt-mozgás élményén túl lehetővé teszik a gyermekek számára, hogy saját képességeiket, „tudásukat” társaikhoz viszonyíthassák, felmérhessék.

A mindennapos szervezett mozgás tartalma

- Játékos utánzó gyakorlatok
- Fogó- és futójátékok
- Ugró-, szökdelő játékok

A heti egy alkalommal szervezett, 30 – 40 perces játékos, irányított mozgás egész évre szóló terve az óvodai ötlettárban található. A terv egyfajta keret; sorrendje felcserélhető, módosítható a csoport összetételének, időjárásnak, egyéb körülményeknek megfelelően.

Fontosnak tartjuk még az alábbi módszertani elveket

- A gyakorlatok egymásutániségában ügyelünk a fokozatosságra.
- Szervezéssel, túl sok magyarázkodással nem töltjük az időt; nem várakoztatunk feleslegesen.
- A kisebbeket nem unszoljuk, hagyjuk, hogy önként kapcsolódjanak be.
- Az irányítás mellett teret adunk a gyermekek egyéni ötleteinek is (mozgásminta, mozgáskreativitás).

❖ *Ének-zene, énekes játékok, gyermektánc*

Feladatunk az énekes gyermekjátékok sokaságával, a gyakori énekelgetéssel a **zenei anyanyelv megalapozása**.

Az énekes játékok egyrészt a csoportos játék, a különböző érzelmek megjelenítésének, átélésének lehetséges formái, másrészt magukban hordozzák a hallás- és ritmusérzék fejlesztés mozzanatait. Eredetükhöz igazodva lehetőség szerint minél többször a szabadban játsszuk, gyermek és felnőtt kezdeményezésére egyaránt.

Az óvónő választása a zenei és mozgásanyag figyelembe vételével tudatos, de a gyermekek számára nem „csinál” belőle külön feladatokat. A gyermek ösztönösen vonzódik a mondókákhoz, énekes játékokhoz, amelyek a **mozgás – ritmus – hangzás együttes örömforrásai**. Az óvónő erre építve valósítja meg „észrevétlenül” az egyensúlyérzék, egyenletes ritmusérzék, mozgásritmus, térészlelés és hallásfejlesztés, zenei kreativitás feladatait. A megvalósítást sokféle ritmusjátékos hangszer is segíti, amelyek mindig elérhetők a gyermekek számára.

Az **egyenletes ritmusérzék**, a beszéd (ének) – mozgás egységének **kialakításában** rendkívül fontos a fokozatok betartása, FALVAY KÁROLY útmutatásai alapján:

Ritmikus szövegek, mondókák mondogatása, éneklése (lovagoltatók, testrészek ütögetése, hitáztatók stb.)

A dalok válogatásának szempontjai

- A gyermekek által tisztán énekelhető hangterjedelem
- A játékszabályok áttekinthetősége
- A térformák és a mozgásanyag változatossága
- Aktuális érzelmi állapot
- A zenehallgatási anyag megválasztásnál figyelembe vétele a nemzetiségi, etnikai kisebbségi hovatartozást.

Az óvónő énekelgetése a napi tevékenységekhez kapcsolódva színesíti, gazdagítja azokat.

A **zenehallgatási** célú éneklés viszont a meséhez hasonlóan csendet kíván – alkalma lehet az összeülés vagy a pihenés -, hogy hangulatot teremthessen, érzelmeket kelthessen. Anyagát elsődlegesen a magyar népdalkincsből merítjük.

Gépi zenét csak ritkán használunk – feltétele, hogy igényes, művészi értékű legyen.

Gyermektánc

1. Tapsolás mondókára, dalra (az egész testről a kézre átvinni).

- Körben állnak kézfogással, dobbantják az egyenletest (hallás) – később a fiúk bottal üthetik – aztán: egyik láb hangsúlyos, másik halk.
- Ugyanezt halkán – billenés egyik lábról a másikra.

- Körben állnak kézfogással, a kör közepe felé lépnek 4-et, negyedekre dobbantanak, majd ugyanezt hátra.

2. Körben járás kézfogással: Balra / gerjesztő – fiú irány

Jobbra / nyugtató – lány irány

Évente három alkalommal táncházat szervezünk, néptánc oktató bevonásával.

❖ *Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka – vizuális tevékenység*

Szerves része az óvodai életnek, átszövi a mindennapokat. Az óvoda nyugodt, biztonságot nyújtó, bizalmat sugárzó légkörében a gyermek **benne feltárja érzelmeit, rejtett gondolatait, belső üzeneteit** számunkra. Segítségével **oldja belső feszültségeit**.

Az ábrázoló tevékenység az **önkifejezés** és a **finommotorika fejlesztésének** fontos lehetősége. Segíti ugyanakkor a gyermek képi kifejezőképességének, képi gondolkodásának fejlődését; sajátos látás- és megoldásmódok előtérbe kerülését. Igyekszünk a gyermekekben az alkotás és az esztétikus környezet kialakításának igényét felkelteni.

Ez a tevékenység általában maga is játék, illetve ami elkészült, az gyakran a játék eszközeként él tovább. Elsősorban a természetes anyagok adta lehetőségeket igyekszünk kihasználni. Az eredményt nem minősítjük – a tevékenység öröme a fontos. A festés, mintázás, rajzolás feltételei mindig álljanak a gyermekek rendelkezésére. Az óvónő időnként mutasson egy-egy érdekes, új technikai lehetőséget.

Elsődleges feladatunk a feltételrendszer biztosítása:

- Jó minőségű eszközök, anyagok sokszínű kínálata (többirányú tapasztalatszerzés), amelyből a gyermek választhat.
- Az eszközök mindig elérhetőek, hozzáférhetőek legyenek.
- Az óvónő a technikát, az anyagokkal, eszközökkel való bánásmódot mutassa meg.
- Az eltérő formai környezet biztosításával segítsük a gyermek fantáziájának szabad kibontakozását, formavilágának gazdagodását.

A különböző (életkoruknak megfelelő) hagyományos **kézműves technikák** (agyagozás, gyöngyfűzés, fonás, szövés) alapjainak megismertetését fontosnak tartjuk.

❖ *A külső világ tevékeny megismerése, munka jellegű tevékenységek*

Valóságos élethelyzetekben és a játékban természetes módon ismerkednek a gyermekek az őket körülvevő világgal. A gyermek miközben felfedezi környezetét, olyan közvetlen, személyes tapasztalatok birtokába jut, amelyek szükségesek az abban való eligazodáshoz, tájékozódáshoz. Munkajellegű tevékenységeket végeznek a gyerekek melynek alapja a felnőttek utánzása. Nagyon fontos a minta a felnőttek részéről.

A környezet megismerése révén sokoldalú matematikai tapasztalatokat szereznek.

A játék, a mozgás, a téralakítás során magától értetődő természetességgel gyakorolják a térbeli viszonylatokat, számlálgatnak, hasonlítanak össze mennyiségeket és térbeli kiterjedéseket.

Az egyes matematikai fogalmakkal való ismerkedés, tapasztalatszerzés, gyakorlásuk a játék és sok más tevékenység természetes eleme. Feltételei a csoportszobákban a gyermekek rendelkezésére állnak.

Környezeti nevelési feladataink:

- A mindennapi nevelés folyamatában spontán adódó alkalmak felhasználása, a gyermekek érdeklődésére, kíváncsiságára építve.
- Biztonsággal mozogjanak környezetükben, szívesen tartózkodjanak a szabadban.
- A természettel való pozitív érzelmi viszony kialakítása sokoldalú tapasztalatszerzés, tevékenység során. Erre épülve valósulhat meg a természetet védő, óvó magatartás, a környezeti kultúra szokásainak megalapozása.
- Minden évszakban legalább egy alkalommal kirándulás keretében is szerezzenek közös tapasztalatokat, élményeket az őket körülvevő természeti környezetről.
- Ismerkedjenek városunk természeti és társadalmi környezetének főbb jellemzőivel
- (növény-, állatvilág, épített örökség). A szülőföldhöz való kötődést erősítse a helyi építészeti, környezeti, kulturális értékek életkoruknak megfelelő megismertetése.
- Környezettudatos magatartásra nevelés: az óvoda tárgyi környezete és az óvónő mintaadása segítse a környezettudatos viselkedés, szokások kialakulását.
- A gyermeki tevékenység megszerettetésén keresztül olyan készségek, tulajdonságok kialakítása, melyek pozitívan befolyásolják a gyermekek közösségi kapcsolatát, kötelességteljesítését.

- A munkatevékenység lehetőségeinek megteremtése és a gyermekmunka megszervezése értékes nevelő, fejlesztő lehetőségeket biztosít számunkra. A gyerekek nem csak saját cselekvésük hatását tapasztalhatják meg általa, hanem egyúttal szemmel látható, kézzel fogható eredménye, haszna is van. Ez nagyon fontos tényező a későbbi társadalomba való beilleszkedés, az „életre való felkészülés” szempontjából.
- A gyermek motiváltsága kedvező alap a munkavégzés folyamatainak, munkaszokások elmélyítésének. Fontos a felnőttek és egymás munkájának megbecsülése, tiszteletben tartása. F

A gyermekek természettel való kapcsolatát évszakokra épülően tervezett nevelői munkával formáljuk.

ŐSZ

- Őszi termések gyűjtése, megmunkálásuk, nyomatok készítése
- Az őszi ízei, színei, formái, illata
- Diótörés, gesztenyesütés, gyümölcssaláta-készítés
- Játékok gesztenyével: jelek, utak, labirintus kirakása
- Őszi kirándulások a erdőn
- Zöldség- gyümölcsvásárlás a piacon, zöldségek, gyümölcsök íze, színe, formája, illata.
- Játékhoz kapcsolódó versek, énekek, mondókák.
- A természet változásainak megfigyelése: levelek hullása, időjárás - őszi levelek gereblyézése
- Magaságyás gondozása
- Látogatás a tűzoltóságon

TÉL

- Hó, víz, jég - téli csapadékfajták
- Nyomhagyás, nyomolvasás a hóban
- Hólabda gurítása, gyurkálás, tapasztalás, simítás a hóban, tapintás útján ismerkedünk a hideggel, a hóval
- Angyalkázás, hempergés a hóban

- A hó, mint építőanyag: hó várak, hóemberek, hó szobrok, hólapátolás
- Festés: A hó megfestése, hóember kifestése, kavicsfestés
- Téli örömök, téli sportok
- Találós kérdések: hó, szánkó, zúzmara stb.
- Naptárkészítés

TAVASZ

- Magok csíráztatása, búza, bab, földbe ültetése,
- Magaságyás beültetése, gondozása
- Sáros, porhanyós talaj
- Terepasztal-készítés
- Gyógynövénykert
- Piaclátogatás, piacon árult termékek játékba ágyazott előállítás
- Honismeret, zászlókészítés, magyar címer
- Rendrakás, mindennek helye van a csoportban, az óvoda udvarán
- Közlekedés

NYÁR

- Udvari mozgásos játékok
- Buborékfújás
- Tollaslabdázás, frizbi-játék, sárkányeregetés, papírpörgők
- Víz csepegtetése, csorgatása, öntögetése
- Magaságyás gondozása
- Papírcsónak úsztatása
- Homokozás, sározás, agyagozás

2. Az óvodapedagógus szerepe, feladatai a gyermeki tevékenységben

- Együtt él, együtt rezdül a gyermekekkel. Mindig megszólítható, segítő társ, de tapasztalhatóan valami olyasmit is tud, amiért érdemes ráfigyelni, a közelében lenni.
- Szerepe szerint inkább karmesteri és kitaláló „művészember”, mint tanító, megtaláló

- „tudós” a kicsik között.
- Cselekvési alternatívákat kínál – elősegítendő a gyermekek személyiségének, egyéni képességeinek sokoldalú kibontakoztatását – amelyekből a gyermek szabadon választhat a benne lévő motívumok alapján.
- Mesterségbeli tudása, tapasztalatai birtokában szabadon szervezi, szabályozza a nevelés folyamatát; engedi a gyermek szabadságának kibontakozását, örökíti át kulturális hagyományaink alapjait.
- A gyermekbe vetett feltétel nélküli bizalom, gyermekközpontú nevelői attitűd jellemzi. Alkalmazkodik az eltérő képességekhez, viselkedésekhez.
- Nevelői eszköztárában fontos szerepet kap a humor.
- Felszabadultan, magától értetődő természetességgel használja a mozgás – kép – beszéd jelrendszerét; szakmailag, emberileg hiteles.
- Gondoskodik a gyermekek egészségének, testi épségének megóvásáról. Figyel a gyermekek gondozására, gondozottságára – a dajkákkal együttműködve.

❖ *Felzárkóztatás, hátránykompenzálás és tehetséggondozás*

A szociális hátrányú gyermekek felzárkóztatása

A szociális hátrányok enyhítését segítő tevékenységek, a gyermekvédelemmel összefüggő pedagógiai tevékenység

A hátrányos helyzetű gyermekek a közösségbe kerülve gátlásokkal küzdenek, szorongók, nehezen kommunikálnak, konfliktushelyzetben többnyire agresszívan reagálnak. Nem ismerik saját képességeiket, érzelmeiket, nehezen értelmezik társaik viselkedését, feléjük forduló jelzéseit.

Elsődleges feladatunk felderíteni a gyermek fejlődését veszélyeztető okokat. A gyermekvédelemmel kapcsolatos feladatok ellátását a gyermekjóléti szolgálat segíti. A gyermek veszélyeztetettségétől függően jelzéssel élünk a gyermekjóléti szolgálat felé.

Pedagógiai eszközökkel törekszünk a káros hatások megelőzésére, illetve ellensúlyozására. Megoldási lehetőségek: nevelési segítség, tanácsadás. A szülők figyelmének felhívása a gyermek fejlődésének sajátosságaira. A gyermek nevelési tanácsadóba irányítása.

A beilleszkedési nehézségekkel küzdő gyermekek szocializációját segítő tevékenységek: játék, drámajáték, azonosulásra épülő játék, kapcsolatteremtő játék, kreatív tevékenységek.

Társas kapcsolatok alakítása, tapasztalatszerzés az egymással törődésről. Páros szituációs játékok. A közös mozgás öröme, mozgásfejlesztő eszközökkel, óvónő által irányított mozgásos játékokban.

Az énekes játékok a hallás-, és ritmusérzék fejlesztés mellett a különböző érzelmek átéléséhez is segítséget adnak. Népmeséink nevelő hatású, énerősítő példát, erkölcsi irányt adnak.

3 – 5 éves korban a hátrányok „felmérése” a napi tevékenységek során történik.

Fontos elvünk, hogy a bármilyen ok miatt társaitól fejlődésben elmaradt gyermek fejlesztése, korrekciója **egészséges társaival együtt, egyéni bánásmóddal** történjék. A felzárkóztatás fontos eleme az életkorra leginkább jellemző utánzásos tanulás, a társak példája.

Óvodánk alapító okiratának megfelelően vállaljuk a magatartási-, tanulási- és beszédzavarral küzdő, valamint – szakértői vélemény alapján – a sajátos nevelési igényű gyermekek integrált óvodai nevelését – megfelelő szakember irányításával. A gyógypedagógiai, illetve logopédiai fejlesztés alkalmait kivéve ők is minden idejüket társaikkal együtt töltik.

A sajátos nevelési igényből eredő hátrányok csökkentését szolgáló speciális fejlesztő tevékenységről a gyógypedagógus egyéni fejlesztési tervet készít, foglalkozási naplót vezet. Az óvónők az ő szakmai irányításával – a szakértői vélemény javaslatai és a sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelvei figyelembe vételével – az óvodai élet keretei között segítik a gyermek beilleszkedését, fejlődését.

A különböző hátrányok kompenzálásának legfőbb eszköze a mozgás, amely a gyermek belső késztetéseire, motívumaira épít.

Iskolakezdés előtt – a szülők egyetértése esetén – a Pedagógiai Szakszolgálat gyógypedagógusának irányításával csoportos szűrést végzünk, amelyet szükség szerint egyéni vizsgálat követ.

A logopédus segítségét a beszédhibák javításában általában a gyermekek 5. életéve után vesszük igénybe – súlyosabb probléma esetén korábban is.

A szociálisan hátrányos helyzetben lévő gyermekek felzárkóztatása, differenciált fejlesztése terén legfőbb célunk, hogy az óvoda nyugodt – érzelem gazdag - derűs légköre segítse esetleges sérüléseik kompenzálását.

Az óvoda valamennyi dolgozója részéről elengedhetetlen a türelmes – elfogadó attitűd, a fokozott törődés, az egyénhez igazított elvárások; amelyek mintául szolgálnak a gyermekek számára. Különösen fontos integrálódásuk (kapcsolatteremtés, beilleszkedés a csoportba, tevékenységekbe) segítése.

Feladatunk olyan társadalmi szervezetekkel, csoportokkal való kapcsolat keresése, amelyek ezt a hátrányt csökkenteni segítenek.

Minden gyermek „ügyes” valamiben. Sokoldalú, önkifejezésre lehetőséget adó tevékenységek által segítjük **önbizalmának** fokozását, figyelemzavarának feloldását, **önkontrolljának, önismeretének** erősítését, a folyamatos egyéni motiváció fenntartását. Ezek legfőbb eszköze is a mozgás és a társas közösségi játékok (énekes- és szabályjátékok).

❖ *Tehetség gondozás*

A tehetség „felmérése” 3-5 éves korban a napi tevékenységek során történik. **A tehetséges gyermekek** számára igyekszünk olyan lehetőségeket, tevékenységeket biztosítani, amelyek képességeik kibontakoztatását segítik. (Társas-, és logikai játékok; zenei fejlesztés; nagyobb ügyességet igénylő kézműves technikák – pályázatokon való részvétel stb.).

3. Az óvodai élet szervezése

A gyermekek óvodában eltöltött 3-4 évét **egybefüggő időnek** tekintjük, amelynek **alapritmusát** az évszakok váltakozása (a természet bennünk is lüktető ritmusa) adja; ezt hétköznapi és ünnepnapok tagolják. Az évszakok szerint változik a kint és bent töltött idő aránya.

A program tartalmi feldolgozása **folyamatos időben, illetve tíznapos ciklusban** valósul meg. A kétféle szervezési forma között az átjárhatóság biztosított, váltási, választási lehetőség adott a nevelési év kezdetén. Feltétele az óvónő felkészültsége, személyisége.

Minden csoport **vegyes összetételű**. A csoportok kialakítását a nevelőtestület közösen végzi, figyelembe véve a szülők kérését. (Testvérek, barátok egy csoportba, a választott óvó nénihez

kerülhetnek.) Az óvónők a korosztályok, nemek arányának ismeretében, annak megfelelően rugalmasan alakítják évről-évre az alapvető kereteket. Mivel a **biztonságot az állandóság adja**, fontos, hogy az óvónők kétheti vagy havi váltásban dolgozzanak. Ezen belül minden csoportban az adott nevelési évre szóló váltás rendje a két óvónő megegyezése szerint alakul.

A napirend kialakításának legfőbb szempontjai

- Kisgyermekkorban az idő nem osztható fel órarendszerű szakaszokra, hanem folyamatos, végtelen egész. Az elfoglaltságoknak is élményszinten egésznek kell alkotniuk.
- Lassúbb tempó, az itt és most elve, a szabadság és korlátozás kellő aránya.
- A gyermekeknek huzamos, összefüggő idejük legyen a játékra, és lehetőségük a szabad mozgásra, elkezdett tevékenységük befejezésére.
- A széjjel és együtt ritmikus váltakozása adja a nap ritmusát, rendjét.
- A gyerekek eltérő szükségleteinek (étkezés, pihenés), fejlődési ütemének lehetőség szerinti figyelembe vétele.
- Minél több tartózkodás a szabad levegőn.

❖ *Napirend*

6 ³⁰ – 10 ¹⁵	Szabad játék – ezen belül: <ul style="list-style-type: none"> - Folyamatos tízórai. - Tevékenység kínálat (a program tartalma szerint) - 10 – 15 perces összeülés - közös tevékenység: mese, beszélgetés, születésnapi köszöntő, drámajáték stb.
10 ¹⁵ – 12	Szabad játék az udvaron. <ul style="list-style-type: none"> - Énekes játékok, mozgásos szabályjátékok kezdeményezése.
12 – 12 ⁴⁰	Ebéd
13 – 14 ³⁰ /15	Mese, pihenés, folyamatos felkelés.
15 – 17 ³⁰	Folyamatos uzsonna, szabad játék (amíg lehet, az udvaron)

❖ Tervezés

Az óvónő szabadsága az idő kezelésében, a játékok tartalmához illő szervezeti formák megtalálásában, a gyermeki műveltség anyagának a mindenkori helyzethez illő összeválogatásában valósulhat meg. Segédanyagként, iránymutatóként felhasználhatja ehhez az óvodai munkaközösség által készített, összeállított - mindenféle tevékenységi formát felölelő - ötlettár anyagát.

Az óvónők a nevelési év kezdetén – a csoport összetételének ismeretében – végiggondolják munkájuk súlypontjait, ezt a csoport dajkájával is megbeszélik.

A tervezés során szem előtt tartja, hogy megvalósuljon:

- A gyermekek számára biztosított szabadság
- A mindennapi életből vett problémák közös megoldása
- A központi téma tevékenységek sorozatára, a napi tevékenység együttműködésre épüljön
- A tevékenységek időtartama szabadon meghatározható
- A témafeldolgozás teljes
- A tevékenységekbe integrált műveltségtartalmak sokoldalú, közvetlen tapasztalatok során épülnek be a gyermeki tudatba

A folyamatos időkeretben működő csoport óvónői évszakra, az évszakon belül egy-egy hónapra, a tíznapos ciklusban dolgozó óvónő az adott évszakra és ciklusra tervezi meg azt a **laza kerettervet**, amely tartalmazza az adott időszakra a napi, illetve heti szervezett mozgások fő pontjait, a játékba ágyazott tevékenységek tartalmait, műveltségi anyagát. A délutános óvónő egy hónapra tervezi a pihenés előtti mese, énekelgetés anyagát, az alkalmankénti délutáni játékba épülő tevékenységeket. Az időszakot követően elemzik a terv megvalósulását.

X. Az óvoda kapcsolatai

Óvodánk környezetére nyitott. Minden olyan intézményi és szervezeti formában együttműködik, amely alapfeladatát szolgálja.

1. A család

Legfontosabb együttműködő partnerünk **a család, a szülő**. Együttműködésünk **meghatározója**: a gyermek neveléséért elsősorban a család a felelős, amelyben mi partnerek, segítőtársak igyekszünk lenni.

A segítség formái

- Folyamatosan tájékoztatjuk a szülőt gyermeke óvodai életéről, fejlődéséről, tevékenységéről.
- Ösztönözzük, hogy a szülők éljenek a csoportlátogatás lehetőségével.
- Igény szerint családlátogatás keretében kezdeményezzük, teremtünk lehetőséget a nyugodtabb, bizalmasabb beszélgetésre, ezzel is segítve az együtt-nevelést.
- A faliújságon keresztül felhívjuk a szülők figyelmét neveléssel, gyermeklélektannal foglalkozó cikkekre.
- Alkalmanként külső pedagógiai szakember munkáját is igénybe vesszük a segítséghoz, illetve közreműködünk a szülő és a szakember közötti kapcsolat megteremtésében.

Együttműködésünk alapja a **kölcsönös bizalom, elfogadás**. Különösen fontos a hátrányos helyzetű, valamint a magatartási vagy egyéb problémát mutató gyermekek családjához való tapintatos, segítőkész közeledés, az együttműködés a gyermek érdekében.

Az óvoda ugyanakkor enyhíteni hivatott a gyermeket ért káros hatásokat azáltal, hogy a gyermeket az óvodában érzelmi biztonság, nyugodt, elfogadó légkör övezi, és szinte észrevétlenül olyan hatások érik, amelyek testét, lelkét, személyiségét egyaránt erősítik.

A partnerközpontú működés - az intézményi minőségirányítási programban meghatározott – keretein belül is törekszünk a szakmailag indokolható szülői elvárásoknak való minél jobb megfelelésre.

A családdal való kapcsolatalakítás, az együttműködés főbb formái

- A szülő a beíratáskor csoportot, óvónőt választhat, míg a csoport létszáma megengedi.
- A szülő gyermekével óvodába lépés előtt ismerkedő látogatást tehet az intézményben, erre szervezett lehetőséget is biztosítunk.
- A szülők bármikor (nem csak a befogadási időszakban) bemehetnek a csoportba, ott hosszabb-rövidebb időt eltölthetnek.
- A napi személyes kapcsolat, párbeszéd lehetősége adott.
- A szülői értekezletek témáinak kiválasztásába bevonjuk a szülőket. A megbeszélésre, beszélgetésre igyekszünk a hangsúlyt fektetni.
- A gyermekek beérkezésének nincs meghatározott ideje. Előzetes megbeszélés alapján a szülők bármikor hozhatják gyermeküket.
- A családi ünnepekre az óvodában is készülünk, segítjük a ráhangolódást.
- Változatos évzárók a szülők aktív közreműködésével és igényei szerint.
- Az óvodapedagógus figyelembe veszi a családok sajátosságait, szokásait, szükség esetén segítséget nyújt.

Az óvodai nevelőmunkát a szülők alapvetően a nevelők munkájába vetett bizalmukkal segíthetik.

Ezen túlmenően azzal, ha

- Gyermekekkel kapcsolatos gondjaikat őszintén megbeszélik, rendszeres kapcsolatot tartanak az óvónővel;
- Elmondják javaslataikat, véleményüket az óvodai nevelőmunkáról;
- Aktívan részt vesznek a szülői értekezleteken, a közös programokon, a tárgyi feltételek javítását szolgáló közös munkákban;
- Társintézményeknél, civil szervezetekben megjelenítik az óvoda érdekeit, értékeit, segítik az intézményről alkotott pozitív kép kialakítását;
- Segítik gyermekük közösségbe való beilleszkedését, az óvodai szokások, (közösségi, magatartási) szabályok elsajátítását; a sajátos nevelési igényű gyermekek befogadását.

2. Bölcsőde

Az óvodához tartozó tagintézmény a bölcsőde. Együtműködésünk példaértékű, a tagintézmények között szoros kapcsolat van, kölcsönös információval látják el egymást a kollégák. Ezt fontosnak tartjuk, hiszen így már a korai kisgyermekkortól megismerjük a gyermek fejlődését, a családi háttérrel is tájékozódhatunk. A kisgyermeknevelők nagyon fontos információkat adhatnak az óvodapedagógusnak a gyermek szokásairól, fejlődéséről, így megkönnyítve az óvodai befogadást.

3. Az iskola

Az iskolával való kapcsolatunk legfőbb célja a gyermekek számára a **minél zökkenőmentesebb átmenet** elősegítése. Fontos az előzetes véleménycsere, majd a tapasztalatok megbeszélése.

Az iskolával való kapcsolat tartalma

- Évente 2 alkalommal szakmai tapasztalatcsere, kölcsönös látogatás.
- Az iskolai pedagógusokat meghívjuk továbbképzéseinkre, általunk szervezett előadásokra.
- Az óvónők részt vesznek az iskolai karácsony- és húsvétváró délutánon.
- Az iskolások szereplése színesíti az óvodai ünnepeket (karácsony, farsang).

A kapcsolattartás részleteit megállapodásban rögzítjük. Az iskola alkalmazásában lévő logopédus végzi az óvodások beszédjavítását. A sajátos nevelési igényű gyermekek ellátását, fejlesztésük szakmai irányítását iskolai gyógypedagógus segíti.

4. A fenntartó

A gyermekeket közvetlenül érintő kapcsolatokon túl az együtműködésünk a **fenntartó önkormányzattal** a legszorosabb. A működési feltételeket – bár önhibáján kívül forráshiányos – biztosítja az óvoda részére. A működéshez elsősorban gazdasági szemlélettel közelít, emellett elvárja a jelenlegi óvodakép fenntartását, a szülők gyermek-elhelyezési igényeinek kielégítését.

5. Gyermekvédelmi kapcsolatok, tevékenység

Az óvoda vezetője és gyermekvédelmi felelőse szoros kapcsolatot tart fenn a Polgármesteri Hivatal **Gyámhivatallal**, valamint a **Család - és Gyermekjóléti Központtal** a hátrányos helyzetű családok segítése érdekében.

Az óvoda gyermekvédelemmel összefüggő tevékenysége

- Kölcsönös bizalomra épülő kapcsolat kiépítése és folyamatos kapcsolattartás a szülőkkel. Tapintatos - a gyermeket veszélyeztető helyzetekben viszont határozott – véleménynyilvánítás; jelzés a hatósági feladatot ellátó szervezeteknek.
- A gyermekek szociokulturális helyzetének feltérképezése, folyamatos figyelemmel kísérése. Szükség esetén konkrét segítségkérés (önkormányzat, karitatív szervezetek), segítségadás (színházbérlet, kirándulás költségeinek átvállalása).
- A hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek rendszeres óvodába járásának fokozott ösztönzése, elvárása.
- Folyamatos, élő kapcsolat az óvónők – gyermekvédelmi felelős – családgondozó között (a jelzőrendszer működtetése) – kiemelt figyelemmel a gyermekek testi-lelki bántalmazására vagy elhanyagolására.

6. Egyéb kapcsolataink

A Pedagógiai Szakmai- és Szakszolgálat intézményeivel folyamatos munkakapcsolatban állunk.

Helyi szinten kapcsolatot tartunk

- A gyermekek egészségmegőrzése, egészségvédelme érdekében a védőnőkkel és az óvoda gyermekorvosával.
- A gyermekek kulturálódásának segítésében:
  - A kulturális központ gyermekeknek szóló rendezvényein alkalmanként részt veszünk.
  - A nagyobb gyermekek megismerkednek a gyermekkönyvtárral és a múzeummal.
- A helyi idősek otthonával (vállalás alapján) minden évben egy csoport tart kapcsolatot.
- A katolikus egyházzal – a szülői közösség kérésére – hitoktatást szervezünk.

- Vállalkozókkal, akik esetenként segítik az óvodát.
- A városban működő társadalmi csoportokkal, szerveződésekkel, akik programunk célkitűzéseinek megvalósításában támogatni tudnak bennünket.
- Az óvónők rész vesznek helyi civil szervezetek munkájában, eleget tesznek egyéb társadalmi felkérésnek.

XI. Ünnepek, hagyományok

Óvodai ünnepeink lényegét a hosszas készülődés, a ráhangolódás adja. Ennek egy-egy eleme csoportonként – a szülőkkel való megbeszélés szerint – lehet más és más, ez is mutathatja a csoportok önálló arculatát.

- Mikulás-várás, titokzatos ajándékozás
- Karácsony – hosszú adventi készülődéssel, ajándékkészítéssel, mézeskalácssütéssel, meghitt, családi hangulattal
- Húshagyókeddi bolondozós farsangbúcsúztató
- Március 15. – huszáros, toborzós játékokkal, a Főtér „fellobogózásával”
- Húsvéti tojásfestés, kalácssütés, ajándékkeresés
- Anyák napi készülődés, személyes köszöntő
- Gyermeknap – örömteli, humoros együttlét
- Nemzeti Összetartozás Napja
- Évzáró közös együttlét, játék a szülőkkel

Csoportonként az adott napon ünnepeljük a gyermekek **születésnapját**.

Fontosnak tartjuk az életkoruknak megfelelő **helyi hagyományok** gondozását.

Óvodai szintű hagyományaink

- Májusban közös kirándulás.
- Óvodai egészségnevelési nap.
- Május végén Ficánkoló nap.

A hagyományok ápolásának forrása pályázati és egyesületi és Szülői Szervezet által megteremtett pénzeszköz.

XII. Ingyenes és térítéses programok

Az étkezés igénybe vételének rendje az intézmény Szervezeti és Működési Szabályzatában található.

Ingyenesen biztosítjuk

- Logopédiai ellátást
- Pedagógiai Szakszolgálat vizsgálatait és a szükség szerinti terápiás foglalkozásokat

Térítéses programok

(a szülővel való egyeztetés, jelentkezés alapján)

- Étkezés
- Jazz balett
- Színházlátogatás (bérlettel)

XIII. A program megvalósításának feltételrendszere

1. Személyi feltételek

A nevelési folyamat legfőbb szervezője, mozgatója az **óvónő**. Egy jó anya nevelési modelljéhez hasonlító munkával vesz részt a csoport életében. Utánzásra alkalmas példája a legfőbb nevelőeszköz. Érzelmi biztonságot sugároz. Elvárásaiban határozott és következetes. Hitelesség és természetesség jellemzi.

Feladata a folyamatos képzés, önképzés, önkontroll és mindazok beépítése a munkájába.

Közvetlen segítői a **dajkák** és **pedagógiai asszisztens**. Feladatuk a gyermekek óvása, védelme, testi szükségleteik szolgálata, valamint személyes példa alapján gondozásuk, nevelésük és az érzelmi és szociális nevelés segítése, támogatása.

2. Tárgyi feltételek

Az évek során az óvodában olyan feltételrendszert alakítottunk ki – jórész pályázati segítséggel – amely már önmagában is tevékenységre motivál, segíti a gyermekek spontán fejlesztését.

Fontosnak tartjuk

- A tárgyi környezet szolgálja a gyermekek védelmét, biztonságát, jó közérzetét, aktivitását. Segítse fejlesztésüket, valamint szükség esetén sajátos igényeik kielégítését.
- Természetes anyagokból készült, esztétikus berendezés, eszközök vegyék körül, amelyek a játék célja szerint alakíthatók.
- Az eszközök a gyermekek számára hozzáférhetőek legyenek.
- A szabad mozgás feltételeinek megteremtése bent és kint egyaránt.

❖ Csoportszoba

- Nem túl sok, gyermekléptékű, esztétikus bútorzat.
- Az elrendezés a gyermekek szabad játékát és mozgását, illetve meghitt elhúzódását egyaránt tegye lehetővé.

- A kész játékeszközökön túl sok félkész, illetve variálható kiegészítő eszköz segítse a játék kibontakozását.
- Legyen helye a gyermekek személyes dolgainak, „kincseinek”. Ez biztonságérzetüket erősíti, intimitást biztosít.
- Folyamatos rajzolási, festési, mintázási, bábozási lehetőség biztosítása.
- Kisebb helyigényű egyensúlyozók, mozgásfejlesztő eszközök.

❖ *Folyosó – öltöző*

A nagyobb teret igénylő mozgásfejlesztő eszközök folyamatos használatának lehetősége. A csoporton túlmutató játéktémák (babasétáltatás, kirándulás stb.) tere.

❖ *Tornaszoba*

A Kossuth utcai óvodában 1997 óta áll a gyermekek rendelkezésére. A sokféle kézi szer, a szervezett mozgást segítő eszközök mindkét óvodában biztosítottak.

❖ *Udvar*

Mozgásfejlesztő eszközök a természetes mozgások gyakorlására; különböző nehézségi fokú mozgásokra, mozgássorozatok elvégzésére. Biztonságos fára mászási lehetőség. Felfestett ugrálók, ugróiskolák. Homokozási lehetőség.

A fenti elvek alapján pedagógiai programunk megvalósításához szükséges eszközök jegyzéke a II. számú mellékletben található.

Az alapvető felszerelés minden helyszínen rendelkezésre áll. Állapotuk figyelemmel kísérése, javításuk, szükség szerinti cseréjük folyamatos feladat.

XIV. A program bevalásának rendszere

Programunk bevalása **folyamatos nyomon követésének célja**

- Erősségek megőrzése
- Lehetőségek kiaknázása
- Hiányosságok kiküszöbölése

módszerei

- A gyermekek óvodai életének megfigyelése
- Az óvónő önellenőrzése

Munkánk eredményességének legfőbb mutatói

- A gyermekek jól érzik magukat az óvodában, elfogadják életrendjét, beilleszkednek abba.
- Szeretnek az óvónéni közelében lenni, de egyedül vagy társaikkal is szívesen eljászanak.
- Játékuk sokszínű, ötletgazdag. Megszervezése, kivitelezése egyre nagyobb önállóságot mutat.
- Várják, és szívesen hallgatják a mesét, képzelődnek, fantáziálnak.
- Felszabadultan mozognak, mozgásuk egyre ügyesebb.
- Türelmesek egymással, elfogadják egymást.

Az **óvónő** időnként megvizsgálja, leméri saját munkáját a következő szempontok alapján

- Minden területen azonosul-e a helyi pedagógiai programban közösen meghatározott célokkal, tartalommal, stílussal?
- Eleget tesz-e a „*ne siess, ne sűrgess, ne aggodalmaskodj*” hármas követelménynek tud-e várni, kivárni?
- Jól rangsorolta-e tennivalóit?
- Munkája nem csak saját csoportja, hanem az egész óvoda jó megítélését szolgálja-e?
- Hiteles és őszinte-e a szülők előtt?
- Folyamatosan képezi, műveli-e magát; a képzésben szerzett ismereteket alkalmazza-e a nevelőmunkában?

XV. Záró rendelkezések

1. A program hatálya

A helyi pedagógiai programot a nevelőtestület fogadja el és az főigazgató/igazgató hagyja jóvá. A program határozatlan időre szól.

A felülvizsgálat rendje

- 4 évente átfogó felülvizsgálat
ideje: március – május
végzi: főigazgató/igazgató, vezető helyettes, munkaközösség vezető
elfogadja: nevelőtestület
- Évente az óvoda vezetése áprilisban áttekinti, megvizsgálja: törvényi változások, illetve a működés tapasztalatai alapján szükséges-e a program módosítása
- Rendkívüli felülvizsgálatot, módosítást kezdeményezhet a nevelőtestület kisebb csoportja– legalább 3 fő – konkrét javaslat írásbeli előterjesztésével.

XVI. A program nyilvánossága

- A helyi pedagógiai programról az óvodánkba beiratkozó gyermekek szüleit igény esetén előzetesen, majd az előjegyzést követő nyílt napon, illetve legkésőbb az első szülői értekezleten tájékoztatjuk.
- A pedagógiai programról tájékoztatást külső érdeklődőknek az óvoda főigazgatója vagy helyettese; az óvodába járó gyermekek szüleinek a vezető és a nevelőtestület tagjai adnak.
- A program – az óvoda többi dokumentumával együtt – mindkét óvodában az óvónői szobában bármikor hozzáférhető. Azt a szülő megbeszélés alapján elolvasásra elviheti.
- A pedagógiai program egy példányát elfogadás után tájékoztató jelleggel átadjuk a gyermekeket átvevő iskolának.

XVII. Legitimációs záradék

A programot az óvoda nevelőtestülete 2024. január 31-én tartott nevelőtestületi értekezletén -
amelyen a nevelőtestület valamennyi tagja jelen volt - 100 %-os szavazati aránnyal elfogadta.

Egyetértését nyilvánította ki a Szülők Közössége.

Vasvár Város Képviselő testülete a Vasvári Ficánkoló Óvoda és Mocorgó Bölcsőde óvodai

Helyi Nevelési programját jóváhagyta.

Vasvár, 2024. március 1.

.....
Óvoda főigazgató

.....
Fenntartó képviselőtében

Vasvár Város Önkormányzata
7.
Vasvár

.....
Szülő Szervezet elnöke

Melléklet

1. Felhasznált irodalom

- ZILAHY JÓZSEFNÉ: Óvodai nevelés játékkal, mesével öt könyvben. Szorobán Kiadó, Budapest, 1994.
- ZILAHY JÓZSEFNÉ – GERGÁCS BERTA: Óvodai nevelés játékkal, mesével negyedik könyv - Tavasz: Virágzik a barack. Szorobán Kiadó, Budapest, 1994.
- ZILAHY JÓZSEFNÉ – GERGÁCS BERTA: Óvodai nevelés játékkal, mesével ötödik könyv – Nyár: Fészkére jár a madár. Szorobán Kiadó, Budapest, 1994.
- ZILAHY JÓZSEFNÉ – GERGÁCS BERTA: Óvodai nevelés játékkal, mesével második könyv – Ősz: Legelget az őz. Szorobán Kiadó, Budapest, 1994.
- ZILAHY JÓZSEFNÉ – GERGÁCS BERTA: Óvodai nevelés játékkal, mesével harmadik könyv – Tél: Erős már a szél. Szorobán Kiadó, Budapest, 1994.

XVIII. Ajánlott szakirodalom

- BALOGH TIBOR: Lélek és játék. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1991.
- BÁLINT ALICE: A gyermekszoba pszichológiája.
Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1990.
- BÁLINT SÁNDOR: Karácsony, húsvét, pünkösd.
Szent István Társulat, Budapest, 1977.
- BÁLINT SÁNDOR: Ünnepi kalendárium. Szent István Társulat, Budapest, 1977.
- BETTELHEIM, BRUNO: A mese bűvölete és a bontakozó gyermeki lélek.
Gondolat Könyvkiadó, Budapest, 1985.
- DÖMÖTÖR TEKLA: A magyar nép hiedelemvilága. Corvina, Budapest, 1981.
- FALVAY KÁROLY: Ritmikus mozgás – énekes játék. OPI, Budapest, 1990.
- FARMOSI ISTVÁN: Mozgásfejlődés, Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2011.
- Fejlesztő Pedagógia pedagógiai szakfolyóirat, 1990.1.-1993.1-2.
- FORRAI KATALIN: Ének az óvodában. Editio Musica, Budapest, 1993.
- GOLEMAN, DANIEL: Érzelmi intelligencia. Magyar Könyvklub, Budapest, 1998.
- GRASTYÁN ENDRE: A játék neurobiológiája. Kozmosz könyvek, Akad Kiadó,
Budapest, 1985.
- HÁMORI JÓZSEF: Nem tudja a jobb kéz, mit csinál a bal. Kozmosz könyvek,
Budapest, 1985.
- HÁMORI JÓZSEF: Veszélyeztetett értelem. Kozmosz könyvek, Budapest, 1986.
- HÁMORI JÓZSEF: Mozgáskultúra és az idegrendszeri fejlődés összefüggései.
Testnevelés tanítása 1976. 3. szám, 1976.
- HERMANN ALICE: A gyermekekben érlelődik a jövő. Kossuth Könyvkiadó,
Budapest, 1979.
- HERMANN ALICE: Emberré nevelés. Tankönyvkiadó, Budapest, 1982.
- HERMANN IMRE – HERMANN ALICE: Az első tíz év. A gyermek lelki élete magyar írók,
művészek, tudósok önéletrajzában. Tankönyvkiadó, Budapest, 1959.
- JANKOVICS MARCELL: Ahol a madár se jár. Pontifex Kiadó, Debrecen, 1996.
- JUSTHNÉ KÉRY HEDVIG: Ősi és népi játékok élménybefolyása és jelentőségük. Akadémiai
Kiadó, Budapest, 1975.
- KARÁCSONY SÁNDOR: A magyar észjárás. Magvető Kiadó, Budapest, 1985.

- KODÁLY ZOLTÁN: Zene az óvodában. Zeneműkiadó, Budapest, 1958.
- KODÁLY ZOLTÁN: Gyermekjátékok (Előszó a Magyar Népzene Tára I. kötetéhez). Zeneműkiadó, Budapest, 1964.
- KOSZTOLÁNYI DEZSŐ: Nyelv és lélek. Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest, 1971.
- KÓSA LÁSZLÓ – SZEMERKÉNYI ÁGNES: Apáról fiúra. Móra Könyvkiadó, Budapest, 1973.
- DR. KULCSÁR ZSUZSANNA: Korai személyiségfejlődés és énfunkciók.
ELTE Egyetemi jegyzet, Budapest, 1992.
- LENGYEL ZSOLT: A gyermeknyelv. Gondolat Könyvkiadó, Budapest, 1981.
- MÉREI FERENC – V. BINÉT ÁGNES: Gyermeklélektan.
Gondolat Könyvkiadó, Budapest, 1969.
- MOLNÁR V. JÓZSEF: A nap arca. Gödöllői Népfőiskola, Budapest, 1990.
- MOLNÁR V. JÓZSEF: Egész-ség. Melius Alapítvány, Pécs, 1995.
- MOLNÁR V. JÓZSEF (1998): Ég és föld ölelésében. Örökség Könyvműhely, 1998.
- PAP GÁBOR: Népmeséink és az évkör. Tudománytörténeti vázlat a Gödöllői Galéria „Mesés Képek” című kiállításához. Petőfi Művelődési Központ, Gödöllő, 1991.
- PÁLI JUDIT: Játékok a preventív fejlesztés módszertanához.
Óvodai nevelés, 1991. 8. és 9. szám, 1991.
- POLZ, ALAINE: A rend és a rendetlenség. Kozmosz könyvek, Budapest, 1987.
- SUTTON – SMITH, R. S.: Hogyan játszunk gyermekeinkkel (és mikor ne?).
Gondolat Könyvkiadó, Budapest, 1986.
- STÖCKERT KÁROLYNÉ: Játékpszichológia. (Szöveggyűjtemény)
Eötvös József Könyvkiadó, Budapest, 1995.
- TÖRZSÖK BÉLA: Zenehallgatás az óvodában. Zeneműkiadó, Budapest, 1982.
- DR. VARGA IZABELLA – SZVATKO ANNA: Jean Ayres szenzoros integrációs terápiájának néhány alapelve. Óvodai nevelés 1993. 4. és 5. szám, 1993.
- VEKERDY TAMÁS: Az óvoda és az első iskolai évek – a pszichológus szemével.
Tankönyvkiadó, Budapest, 1989.
- VEKERDY TAMÁS: Álmodók és lidércek. T-TWINS, Budapest, 1992.
- VEKERDY TAMÁS: Az értékszocializáció néhány kérdése. OKI, Budapest, 1991.
- ZILÁHI JÓZSEFNÉ: Magyar népi mondóka-gyűjtemény kisgyermekek szórakoztatására – módszertani ajánlással. Megyei Pedagógiai Intézet, Veszprém, 1987.

- ZILAH JÓZSEFNÉ: Mese – vers az óvodákban I-II.
(Tanító- és Óvóképző Főiskolák, egységes jegyzet) Tankönyvkiadó, Budapest, 1990.
- ZILAH JÓZSEFNÉ - STÖCKERT KÁROLYNÉ – DR. RÁCSNÉ DR. FŐZŐ KLÁRA:
Óvodai nevelés játékkal, mesével. Nevelési program óvodák számára. Eötvös József Könyvkiadó, Budapest, 1997.

XIX. A program végrehajtásához szükséges, a nevelőmunkát segítő eszközök és felszerelések jegyzéke

❖ Csoportszoba

- Fehér, illetve színes lepedő 3-4
- Babatakaró, puhatestű, öltöztethető babák ruhatárral 4-5
- Babakocsi 2-3
- Csecsemőgondozási kellékek (pólya, pelenka, cumisüveg, kád stb.) 1-3
- Babaedények (készlet) 1-2
- Plüss állatok 10-15
- Kisebb – nagyobb kosarak 5-6
- Takarító eszközök (kisméretű – készlet) 1
- Fakockák (natúr, színes, különböző méretű – készlet) 2-3
- Beöltözéshez ruhák, kalapok, kendők, cipők 5-8
- Hátizsákok, táskák 4-5
- Dominó, társas-, memória játék, sakk, fejlesztő játékok 5-6
- Kirakó játékok (fa, papír, szivacs) 4-5
- Bábok (gyűszű, fakanál, sík, kesztyű – fajtánként) 4-10
- Agyag, gyurma, kavicsok, termékek
- Különféle anyagok, gyapjú, fonalak
- Színes gyöngyök – különböző méretben
- Ritmusjátékos hangszerek, csengők

❖ Folyosó

Mozgásfejlesztő eszközök a szabad mozgáshoz (folyosónként)

- Ugróágy 2
- Egyensúlyozók, billenők, lépegetők (fajtánként) 3-4
- Nagy billenő rácshinta 1-2
- Egyensúlyozó tölcsér, kör 1-2
- Pedálos lépegető 2-3
- Füles labda 4-5

❖ *Tornaszoba/szertár*

• Wesco ernyő	1
• Wesco téglák.....	25
• Wesco tenyerek, talpak (pár)	25
• Alagút (rugós csőkiógyó).....	2
• Egyéb eszközök:guruló deszka, rácshinta stb.....	2-3
• Terápiás labda	3
• Gördeszka	3-4
• Egyensúlyozó készlet (fa, műanyag)	1-1
• Egyensúlyozó köté, szivacs, „gurigahíd”	1-1
• Egyensúlyozó tönbbcélú játékeszköz.....	4
• Sokfajta kéziszer (babzsák, bot, karika, szalag, labda, köté, szőnyeg).....	25-25

❖ *Udvar*

• Hinták	1-2
• Futóbicikli (több méreben)	6-8
• Roller (csoportonként)	1-2
• Motor (kisebbeknek).....	2-3
• Labdák, ugrókötelek	
• Gördeszka	2-3
• Gólyaláb (pár).....	1-2
• Gyepsi (pár)	
• Homokozó játékok, talicskák	
• Szánkók, hólapátok (csoportonként).....	2-3